

Je 1956  
S









JO. ARNDII

# EXPLICATIO

LUCÆ XXIV. 13-35.

GERMANICE

*LITTERIS*

JUDAICOGERMANICIS.

---

EDIDIT

D. JO. HENR. CALLENBERG

Theol. & Phil. Prof. Ord.

---

*HALAE*

In Typographia Instituti Judaici

MDCCLXII.



*Wm R*

*1-6 1841*

*N<sup>o</sup> 1 G.*

*557*

פירוש  
על  
בשורה טובה על פי  
לוקאס  
סימן כ"ד פס' י"ג ו'ג'  
דפוס נסנית תק"ג לפ"ק





\*\*\*\*\*  
\* \* \* \* \*  
\*\*\*\*\*

בשורה טובה על פי לוקאס כ"ד

**צווייטן** צווייטן רען יונגן רען הערן \*  
גינגן אן רעס זעלביגן טאג מיין  
צווייטן קלעקן \* רער וואר פון ירושלים זעכליג  
פערטוועגט ווייט \* רען נאחי הייט אמאוס :  
אונ' זיא רעדטן מיט מיין אנדר פון מין  
דיין גיטיכטן : אונ' עש גיטמך \* דא זיא  
אונ' רעדטן \* אונ' ביעראגטן זיך מיט מיין  
אנדר \* נאחיט ישוע לז מיין : אבר מייר  
אויגן ווארדן גיהמלטן \* דאס זיא מיין ניכט  
קאנטן : ער ספרמך אבר לז מיין : וואס  
זייר דאס פיר רערן \* דיא מיר לזויטן מיך  
המנרלט אונטר וועגן \* אונ' זייר טראויריג :  
דא מנטווארט מיין מיט נאחן קלעופאס \*  
אונ' ספרמך לז מיין : ביטט דאס מליין  
אונטר רען פערטוועגן לז ירושלים \* רער  
ניכט ווייט \* וואס מיין דין טאגן דריין  
גיטעהן מיט : אונ' ער ספרמך לז מיין :  
וועלכט : זיא אבר ספרמכן לז מיין : דאס

פירוש על לוקאס כ"ד פ"ס י"ג ו"ג

פֶּן יִשׁוּעַ הַבּוֹצְרִי • וְעֹלֶכֶר וּמֵר מֵיִן נְבִיאִי •  
וְעֹלֶכֶטִיג פֶּן טַמְטֵן מֹנֵ וּמוֹרְטֵן • פֶּחֶר גַּמֵט  
מֹנֵ זֹלֶק פֶּחֶלֶק • וַיֵּא מֵיִן מֹנוֹרֵי הַמּוֹכֵן  
פֶּרִישְׁטֵר מֹנֵ מֹיִבֶרְטֵטֵן מֵיִבֶרְמֹנְטֹוּמוֹרְטֵיט  
הַמֶּכֶן לֹר פֶּרְדֵּמֶנִיט דַּעַז טוֹרֵיט מֹנֵ  
גִיקֶרִיִּילִיגִיט • וַיִּיר מֵבֶר הַמּוֹפִיטֵן • עַר זִמְלֵטִי  
יִשְׂרָאֵל עַדְלַעֵן • מֹנֵ מֵיִבֶר דַּעַז מֵלִיט מֵיִזֵט  
הַיִּישִׁי דַּעַר דִּרִיטִי טַמֶּג • דַּעַז מֹלֶכֶיט גִישְׁעֵהֵן  
מֵיִזֵט • מֹיִךְ הַמֶּכֶן מֹנוֹ עַדְטֶרֶעֶקִיט עֶטְלִיִּי  
וַיִּיִבֶר דַּעַר מֹנוֹרֵן • דַּיִם זֵיִן פֶּרִימֵי בֵיִיִם  
דַּעַק גֶּרְמֵבִי גִיוֹעֵזֵן • הַמֶּכֶן זֵיִן לֵיִבֵט  
פֶּנוֹרֵן • קַמוֹזֵן מֹנֵ זַמֶּגֵן • זֵיִם הַמֶּכֶן מֵיִן  
גִיִּיכֵט דַּעַר עַנְגֶּל גִיִּזְעֵהֵן • וְעֹלֶכֶי זַמֶּגֵן • עַר  
לֶעֱבִי • מֹנֵ עֶטְלִיִּי מֹנוֹטֵר מֹנוֹ גִיִּנְגֵן הֵיִן  
לֹקֶס גֶּרְמֵבִי • מֹנֵ פֶּנוֹרֵט מֶלְזֹמֶם • וַיֵּא דַּיִם  
וַיִּיִבֶר זַמֶּגֵטֵן • מֵבֶר מֵיִן פֶּנוֹרֵן זֵיִם נִיכֵט •  
מֹנֵ עַר טַפֶּרְמֶךְ לֹר מֵיִן • מֹ מֵיִר טַמֹּוֹרֵן  
מֹנֵ טֶרֶעֶגִיט הַעֶרְלֵן • לֹר גֶּלֹיִבֵן מֵלִי דַּעַק •  
דַּעַז דַּיִם נְבִיאִיִם גִירֶעֶרִיט הַמֶּכֶן • מֹוֹטֵטִי  
נִיכֵט הַמּוֹשִׁיחַ זַמֹּלֶכֶיט לֵיִדֵן • מֹנֵ לֹר זֵיִנֶר  
הַעֶרְלִיכֶקִיט מֵיִן גִיִּמֵן • מֹנֵ פֵיִנג מֵן פֶּן  
מֶשֶׁרָה מֹנֵ מֶלֶן נְבִיאִיִם • מֹנֵ לַעֲגִיט מֵיִן  
מֵלִי טֶרֶיפֶט מֹוִיט • דַּיִם פֶּן מֵיִס גִיִּזַמֶּגֵט  
וּמוֹרֵן • מֹנֵ זֵיִם קַמֵּן נַמְהֵי לֹקֶס פֶּלֶעֶקֵן •  
דַּעַ

פירוש על לוקאס כ"ד פ"ס י"ג ו'ג' ד

דא זיח הין גינגן • מונ' ער טטעליט זיך •  
מלו וואלט ער פֿערדר גימן : מונ' זיח  
מיטיגטן מין מונ' ספרמכֿן : בלייב ביים מונ' •  
דען עס וויל מבנד ווערן • מונ' דער טאג  
האט זיך גיניגט : מונ' ער גינג הין מיין •  
ביים מיין לו בלייבן : מונ' עט גיסאך • דא  
ער היט מיין לו טיטי זאט • נאס ער דא  
ברויט • רחנקיט • בראכט • מונ' גאבט מיין :  
מונ' זיח ספרמכֿן מונטר מיין מנרר : ברמנטי  
ניכט מונר הערן מין מונ' • דא ער היט  
מונו רעריט מויל דעס וועגי • מלו ער מונ'  
דיח טריפט עפֿניט : מונ' זיח טטונדן מויל  
לו דער זעלביגן טטונדי • קעהריטן ווידר גען  
ירושלים • מונ' פֿונדן דיח מילפי פֿרומאליט •  
מונ' דיח ביים מיין ווארן • וועלכי ספרמכֿן :  
דער הער מיזט ווארהמסטיג מויערסטמנרן •  
מונ' שמעון ערמיין • מונ' זיח פֿדלעהליטן  
מיין • וואט מויל דעס וועגי גיטעהין וואר •  
מונ' וויח ער פֿון מיין ערקאנט ווערי • מן  
דעס • דא ער דא ברויט ברמך :

שיר השירים ב' : א זיך בין מיני  
בלווי לו שרון • מונ' מיני רמוי מיס טהמל •  
וויח מיני רמוי מונטר דען דמורן • ווא  
מיזט מיני פֿדיינדין מונטר דען טעכטרן :

דיז

A 4



פירוש על לוקאס כ"ד פ"ס י"ג ו"ג

דיני ומוזרטי דייטן אויף ישוע המשיח מונורן  
הערן. דען וויא מונור ליבר הער מיני רמוי  
זייא גיוועסט מונטר דען דמורנן. האכן זיר  
אין דער פאטימון גיהעריט: גלייך וויא  
אבר זיך קאלטן ווינטר דיא בליזליין זיך  
פֿרקרייכן מול גאנץ פֿרוועלקן. אלזוא מונור  
הער המשיח. דאז ערלי מונטר בליזליין.  
וואר זיך קאלטן ווינטר זייניט לידן מול  
סודיט גאר פֿרוועלקיט. אויסגיטראוקניט.  
מול האט וויא זיין בליזליין זיין האויסט  
נירר גיהענגיט. נעבן אלן זיין ליבן יונגן.  
אפוטטן מול פֿריינדן: גלייך וויא אבר דיא  
פֿרעליכי זאואר לייט דיא בליזליין דורך זירי  
ווערתי ווירר לעבענדיג זאכטי. אלזוא  
דורך דעז הערן גנארנעליגי. לעבנערייכי  
אויפֿערטטעהונג זיין דיא אפוטטל דעז הערן  
מלי ווירר פֿרעליך מול לעבענדיג ומוזרן.  
האכן אנגיפֿמנגן ווירר גייטליך לו גדין מול  
לו בליהן. וויא דיא בלזון זיך פֿריהלינג:  
מול גלייך וויא דיא אנפֿמהירי ערטטי ווערתי  
זיך פֿריהלינג זירי ביזמוזרירי בלזון האט.  
דיא זיח לו מלרערטט זיט זיך ברינגיט:  
אלזוא דיא ערטטי לעבענדיגי לייביט ווערתי  
דער פֿרעליכן אויפֿערטטעהונג מונטרט הערן  
ישוע



פירוש על לוקאס כ"ד פ"ס י"ג וגו' ה

ישוע המשיח האט מויך מירי ערשטי בליהליין  
גיהמבט • וועלכי זיא מיט זיך גיברמכט •  
אלז מורים מגדלנא • מוז דיא מנרן ביידן  
מורים מוז דען דיא תלמידים מוז מפוסטל  
דעז הערן : זמולכי לווייא מוסטר בליהליין  
זיין מויך דיא לווייאן תלמידים מין אמאוס •  
דיא ווארן גאר פרוועלקיט • דא וואר ווער  
גירוך נאך פארבי • דאז מיזט • גלמחיבי מוז  
האופנונג וואר טויט • מיר האופיטן • זאגטן  
זיא • דער ישוע הוצרי • וועלכר וואר מין  
נביא מעכטיג פון טאטן מוז ווארטן • פאר  
גאט מוז אלס פאלק • דער זמולטי ישראל  
ערלעזן • אבר נון מיזט אונרי האופנונג מיזט •  
מוגירי האוכן פרישטער האבן מין פערמאט •  
פילאטוס האט מין גיקריליגיט מוז גיטויטיטן •  
יוסף מוז ניקודעמוס האבן מין ביגרמבן •  
מוז דאט נאך דאז מלרביטריבטישטי מיזט •  
מיר וויטן ניכט • וואו ער מיזט דעס גרמבי  
הין קאואן מיזט • עטליכי ווייבר דער  
מונרן האבן מין פרימי מיס גרמבי גיווכט •  
האבן אבר זיין זייב ניכט פונרן • זאונרן  
נור מין גיזיכט דער ענגל גיזעהן • זיא  
מיזט מויך מלכירייט דער דרישטי טאג •  
דערוועגן נון ניכטט מעהר פון מיס לו האופן •

מך

A 5

פירוש על לוקאס כ"ד פ"ס י"ג וגו'

מך וויא וואר דאז זיין הערליכר זאמן. וויא  
דאז זיאר טארי. דאז זאן דען טרעפליכן  
נביא זא יעמליך האט זאזט לעבן ברמכט:  
זעהיט. דאז זיין דיא פרוועלקטן זאזט פֿר  
בליכין בלזאן. דא זיזט ווערד לעבן נאוך  
זאזט זעהר. זיא זיין לעבענדיג טויט. דאז  
הייא זיזט פֿרוועלקיט. דיא בלזאזי זיזט  
זאזט זיין. דא זיזט עט זייט. דאז דיא  
זאזי דער גנארן זיבר זיין זיין גיהי. זאזט  
זיא ערקוויקי:

ב גלייך וויא דער ערץ פֿאטר יעקב  
זיין זאן יוסף העפטיג ביטראזיריט. דאז ער  
העריט. דאז ער טויט וואר. זאזט יוסף  
קלייד זאזר בוזט רזאק לז זיט גיזמנרט  
וואר. זיט בלזט ביטפֿרענגיט. זאזט זפֿרמך:  
מך זיין בזיזט טהיר האט יוסף לזריטן:  
זאזט יעקב לזריט זייני קליידר. זאזט טרוג  
זידי לזאזי זייט זאזט זיין זאן יוסף. זאזט  
ביוזיניט זיין. בראשית לז: הערנמך זאזר.  
דא ער זיין דער גרוזטן טיירונג גידרוגן  
ווארד. זייני זיני זיין מצרים לז זענרן.  
זפֿייני לז זאזט. זאזט זיא ווידר קאזן. זאזט  
פֿרקנדיגטן זיט. זאזט זפֿרמך: יוסף לעביט  
נאוך. זאזט זיזט זיין הער זיין גאזן מצרים:  
דא

פירוש על לוקאס כ"ד פ"ס י"ג וגו' ו

דא וואלטי ערש לואר אנפֿענגליך ניכט  
גלויבן. ווען זיא מיס גלייך פֿיל זאגטן פֿון  
יוסף. גירמכטי דאך זיין הערץ פֿיל אנדרט.  
דען ער האטי גיזעהן יוסף בונטן דאוק.  
אז קאנטי דען זעלבן. דאס עס יוסף דאוק  
וואר. דארלז וואר ער בלוטיג אז קאנטי  
ניכט אנדרט טליסן. דען זיין בויזט טהיר  
העטי יוסף לזריטן אז גיפֿרעטן: דא זיא  
זיך זאבר זלי ווארטי יוסף זאגטן. דיך  
ער זיט זיין גירערט האטי. אז זאך זויך  
דיך וואגן. דיך זיך יוסף זאנטי. זיין לז  
פֿיהרן. אז זיט זיין מצרים לז ברינגן.  
דא וואר דער גייסט יעקב ווירד זעבענדיג.  
אז טפראך: זיך האבי נאם גנוג. דאס  
זיין זון יוסף נאך זעביט. זיך וויל זיין.  
אז זיין זעהן. עהי דען זיך טטערבי:  
ברשית מה: אזוזא גיאטט נון דיין תלמידים  
זיך הייטיגן עפֿמנגעליאז זויך. זיא זיין פֿון  
הערלן ביטריביט. דאס דער היולטי יוסף  
גיסטאורבן מיזט. דען זיא האבן גיזעהן.  
דאס זיך זיין דאוק מיזטגילאוגן. אז זיט  
זיין זייגן בלוט ביטפרענטי. אז זעגן  
וואל זאגן: זיך זיין בויזט טהיר האט  
זיין גיפֿרעטן. זיין רייטנד טהיר האט יוסף  
לזריטן: A 6



פירוש על לוקאס כ"ד פ"ס י"ג ו"ג

לוריסן: דאז ועגן זיח וואול זאגן פון דען  
גרייזיגן יהידים מונ גויש. יוח פון זינדי מונ  
טויט. דיח האבן זיין לוריסן. מונ מוב וואול  
פיל באוטן קאמון פוס גראבי דעז הערן  
מונ זאגן. דער הער לעביט. זוז דעיקן  
זיח דאך זיין הערלן פיל מנדרט. ביז זוז  
למג. דאז דער הער זעלבסט קעמט. מונ  
זיין וואגן ברייגיט. דאז זיז. דיח הייליג  
טריפט זיין מויטלעגיט. דא ברעניט דאז  
הערלן זיין זירק לייבי פיר פריידן. מונ  
זיטן ניכט. וואז זיח פיר פריידן טון זאזן.  
מונ פרטרייביט דיח מויפערטטעהוג דעז  
הערן זיין זיין מלי טראזיריקייט. מונ  
ערוועקט זיין זיין דיח מלרגרעסטי פריידי.  
זיח עט דען מלזוז זיזט בייח מלן גלויביגן:  
דען גלייך זיח דער ערלן פאטריעקב טפדיכט:  
זיך המבינון גנוג. דאז זיין זון יוסף נאך  
לעביט. זיך וויל זיין. מונ זיין זעהין: מלזוז  
זאגן מלי גלויביגן. זיך המב נון גנוג דאז  
זיין הער המשיח לעביט. דמלמן למט זיך  
זיר וואול גניגן. זען זיך זמזוט ניכטט זיין  
דער זעלט העטי. הער. זען זיך זור זיך  
המביי. זוז פראג זיך ניכטט נאך הימל מונ  
ערדן: לעביט ער. זוז זעהדי זיך גיוויסליך  
זיך



פירוש על לוקאס כ"ד פ"ס י"ג וגו' ז

מויך לעבן • דורך מין • מין מייט • מייט מייט •  
וויא ער זאגט : יוחנן י"ד : מייך לעבן • מונ  
מיר זאולט מויך לעבן : לעביט דער ערלויזר •  
זא ווערן דיא ערלויזטן מויך לעבן •  
זאונטט ווערי ער קיין ערלויזר : זאולכייט  
זאבר קען וויר ניכט בעטר לערן • דען  
מויט דער הייליגן טריפט • וועלכי ניכטט  
זאנרט מייט • דען מייט טטעטיג גיטסרעך  
זאטט מייט דעק זענטן • דמרוך גאט  
זאונרן גלאזיבן ערטטליך ערוועקיט • לוק  
זאנרן • טטערקיט מונ פֿרעהריט • לוק  
דריטן • ביז מונ ענרי ערהעלט • מונ זאונ  
זאמשיח זאונרן הערן זאפֿנבמריט • מונ לז  
ערקען גיבט : מיר לעבן מייט וזמורט • וויא  
דאז קינד מין זוטרי לייבי • גלייך וויא מיר  
מויט דער לופט דען זטהק זאזון • מונ  
דאז נאטירליכי לעבן ערהעלטן • זאזונ מויט  
דעק וזמורט מונ זונרי גאטט זאזון מיר דען  
זטהק זאונרט גייטטליכן לעבנט דער זעלן •  
דאז מייט דער גלאזיבי :

ג זאולכייט וזאזון מיר זון זאזעהן זאז  
לערן מויט דעק גיטסרעך דען הערן מייט  
דין לזוימן תלמידים : מונ ערטטליך זון  
הערין • וויא דער הער מויט דער טריפט  
ביזויזיט •

פירוש על לוקאס כ"ד פ"ט י"ג וגו'

ביוויזיט • דאס המשיח לייזן • טטערבן •  
זאָל אויפֿערטטהין מיטי • דארוך ער דיא  
תלמידים גלויביג זאָל זעבענדיג גיזאכט :  
לוק מנדרן וזאָלן ויר דען עפֿעקט זאָל  
פֿרוכט דיזיט גיטפֿרעכט זאָנעהן • וועלכי  
זיזט : (א) דאס דער הער גערן ביזא  
זאָנע בלייביט : (ב) ער ווירד זאָנער גזסט •  
יזא זאָנער טפֿייזי : (ג) דאס ערקענטניס  
המשיח • וועלכיס ווירקט : (ד) גרויסי  
פֿריירי זאָל לייבי :

ד דער ערטטי טייל : דאס גיטפֿרעך  
דעז הערן מיט דען תלמידים : ווען זאָן  
ויל זיינן קאָג זאכֿן • זאָ זאָט זאָן זאָן  
ערסט זייני טאָרהייט לייגן זאָל פֿאַר זאָגן  
טטעלן : זאָ טוט דיזר וזאָנדר ברודר זאָך •  
זאָ זיר טהאָרן זאָל טרעגיס הערלן • זאָ  
גלויבן זאָל דעק • דאס דיא נביאים גירערט  
זאָבן • זאָטטי ניכט כֿריסטוס זאָרד משיח  
זאָלכיס לייזן • זאָל זאָן הערליכקייט  
זאָן גיזאן : זאָבט זיר דען זאָ גיזעריט  
זאָרד גילעזן • דאס המשיח פֿון זיינע זאָגן  
פֿאָלק ווערדי גיקרייליגיס זאָל גיטזיטיט  
ווערדן • זאָל דאס ער זאָך ווירד ווערדי  
זאָלפֿערטטעהן : לייב זאָטיט זאָן פֿוק  
זאָלפֿאַנג

פירוש על לוקאס כ"ד פ"ס י"ג וגו' ח

אונפֿאנג ביו לוק ענדי ביזעהין • וואס דיז  
ישוע הנוצרי גיליטן • אול וויא זאן זייט זיך  
גיהמנדלט האט • אול זאט די ען דארגעגן  
האלטן משה • דיא נביאים אול תהלים •  
זא ווערדיט זיר זעהן • וואס דיז פיר  
זיין זאן גיוועטט זיזט • דען זאן זיין דיין  
דרייזן טאגן גיקריליגט האט: אול ערטטליך •  
זא זיטיט זיר יא זעלבסט ביקען • דאס  
ער זיין נביא גיווען זיז • זעכטיג פֿון  
טהאטן אול ווארטן פֿאר גאט אול זאן  
פֿאלק • זיזט דעזי ניקט אלזא: יא פֿריליך:  
זא זעהיט • זיין זאן זאן זיזט דער  
משיח זיין: דארגעגן האלטיט זאן ישעיה  
ס"א: דער גייסט דען הערן זיזט זיז  
זיר • דארוס האט זיך דער הער גיזאלכט •  
אול האט זיך גיזאנט לז פֿרעדיגן דען  
עלענרן • לז טרויטן זלי טראויריג: אול  
זאבראזל: ישעיה כ': דער הער האט זיך  
זייני גילעהרטי לזגי גיגעבן • דאס זיך  
זיזט זיט דען זיין לז דעכט לז לז רעדן:  
זאן זיזט זיר יא • זיז גיזאלטיג דיז  
זאן האט דען קען • דברים יח': זיין  
נביא • זיז זיך • זיז די דער הער  
זיין



פירוש על לוקאס כ"ד פ"ס י"ג ו'ג'

דיין גאט ערוועקן • אויט דיין ברירן  
דען זאלט דוז הערין :

ה וויטיט איר דען אויך • וואט ער  
פֿיר גרויטי טאטן גיטמן • אונ' ירושלם אונ'  
דאז גמולי למנד ויט וואונדר ערפֿלייט :  
יום פֿרייליך • זאגן זיא : וון העריט דען  
נביא ישעיה כט' דאסֿון וויטאגן : זיך •  
דאז מיזט מייר גאט • דער דא קוויט • מוז  
דען ווערן דער בלינדן אויגן אויפֿגיטמן  
ווערן • דער טאויבן אוירן ערעפֿניט ווערן  
דיא למאן ווערן ספֿרינגן וויא מיין הירט •  
אונ' דער טטוון וונד ווירד גאטט לאוב פֿר  
קיניגן : דאט האבט איר יום גיזעהן מן  
דעס ישוע הנוצרי :

ו איר וויטיט יום • וויא ער דען  
אלעזר לו בית עניה אויפֿערווקיט האט :  
דאז מיזט וומהר • זאגן זיא • דאז האבן פֿיל  
הונדרט מענטן גיזעהן :

ז וויטיט איר דען אויך • וויע ער  
פֿאר פֿינף טאגן מיזט מין דיא טטאט ירושלם  
מיין גיריטן אויף מיינס מיזל • מין גרויטס  
יאויכלן : יום • ספרעכלן זיא • דאז האבן  
איר גיזעהן • אונ' זיין ויט דאכייא גיווען •  
האבן זעלבסט העלפֿן הושיעה בא זינגן : וון  
דארגעגן



פירוש על לוקאס כ"ד פ"ס י"ג וגו' ט

דמרגעגן האלטיטי. וואס דער גביא זכריה  
ט' פון דען קינדרן אויט דעס תהלים ח' אונ'  
קיח' גיוויטאגט האט : דאס טאוואט  
ירושלים פריימי דיק אונ' ימוילני. זיך.  
דיין קיניג קעמט לו דיר זאנפטיג. אונ'  
דייטיט אויף מיינס אונ' : זעהיט אירש.  
וואס דער גיקריליגטי ישוע פיר מיין אמן  
גיוועט מיטק : וויא דייכט מיך : זאנטי  
ער ניכט דער משיח זיין :

ח וויטיט איר אויך. וויא זיך דיא  
האוכן פרייטער פרוואליט האבן ווירר מיין.  
אונ' ווירר מיין גיראטטלאגטי. דאס זיא מיין  
אונ' ברעכטן. וויא זיא מיין אלליט נאך  
דעס לעבן גיטרמכטיט. ביז זיא עט מיין  
אונ' מינט ווערק גיטטעליט. יוא. זאגן  
זיא. זיא האבן מיין פרייליך פירמאייט. זא  
זאנדירי האוכן פרייטער. פרגעבי עט מיין  
גאט : זון דמרגעגן העריט. וואס תהלים  
ב' ווייטאגט : ווארוס טאוכן דיא היירן.  
אונ' דיא זייטי דערן זאם פרגעבליך : דיא  
קיניגי מיין זאנדי (חורדום אונ' פילאטוס)  
לעהן זיך אויף. אונ' דיא הערין ראטטלאגן  
(דאס זיין דיא גייסטליכי הערין) זיא מיין  
זאנדי.

פירוש על לוקאס כ"ד פ"ס י"ג ו"ג'

אנדר • ווירר דען הערן מול זיין גיזמלכטן •  
ווירר דען גיזמלכטן היילמנד :  
ט וויטיט איר מויך • דאט אין  
יהודה זיין הלמידים איינר סררמטן מול  
סרקמויפט האט מוס דרייטיג זילברלינג :  
מול דאט מונוירי האוכן סריטטר סיר דיא  
דרייטיג זילברלינג איין טעספדט מקר  
גיקמויפטי האבן • דעס האבן זיא איין  
נאמן גיגעבן • מול נען אין חקל דמא אין  
בלוט מקר • דמו מיזט יום רוכטבאר מונטר  
מלס סמולק : האבט איר דמו ניכט גיהעריט :  
יזא • ספרעכן זיא • מירראמן זמגט דמסון :  
נון דארגעגן המלטיט דען נביא זכריה יא'  
גיפעלט עט אייך • זוא ברינגיט הער • וויא  
סיל מייך געלטי : מול זיא וואגן דאר •  
וויא סיל מייך גמולט • דרייטיג זילברלינג : מול  
דער הער ספרמך : ווירפט היין • דאט  
דעס טעפער גיגעבן וועררי : איזא אייני  
טרעפליכי זוא • דער מייך ווערט גימלטיט :  
זעהיט איר נון • ווער דער סרקמויפטי ישוע  
הנוצרי גיוועטט מיזט : מיזט דמו ניכט  
גיווייטמגיט תהלים מא' מול נה' : ווען מייך  
דמוך איין האטר סמוכטי • מול איין סיינר  
מייך סענדיט • וואולט מייך מייך סמאר מיט  
פרבערן •

פירוש על לוקאס כ"ד פ"ס י"ג וגו' י

פֿרבערגן • דזא אבר ביסט איין ברודר •  
דעס איך איך פֿרטראוימטי • דיא איר  
פֿריינדליך וואנרלטן איט איין אנדר • דער  
איין ברויט איטיט • טרויט איך איט פֿיטן •  
זעהיט איר דיין אמן • ווער ער איזט •  
איזט ער ניכט דער רעכטי יוסף • דער פֿון  
זיין מייגן בריהרן פֿרקאויפֿט איזט אום  
דרייסיג זילברלינג •

יוד וויטיט איר אויך • וויא ער פֿון  
אלן זיין פֿריינדן פֿרלאסטן איזט • אונל פֿון  
זיין מייגן תלמידים דען לועלפֿן • יום וויא  
מלי זייני תלמידים אלומא זין דער אירי  
גימן • אלז דיא לרטטריימטן טמפֿי • וויא  
איר אלומא אויך גימט • אלז דיא פֿראירטן  
טמפֿי • דארגעגן העריט • וואט דער נביא  
זכריה יג' זאגט • טווערט אמלי דיק אויך  
זיבר דען אמן • דער איר נאהי איזט • סלמגי  
דען הירטן • נוא ווערדן זיך דיא טמפֿי  
דער העררי לוסטריימן • דמו זעהיט איר  
יזא מן מייגן עקזעהפֿלן •

יא וויטיט איר אויך • וויא דיזר  
ישוע הנוצרי זין דעו האוכן פֿריסטרט הויז  
איזט פֿרטספאויטיט • פֿרטפֿיאמטי • אונל זוינט  
אנגיזיכט גיטלמגן • דארגעגן האלטיט • וואט  
דער



פירוש על לוקאס כ"ד פ"ס י"ג וגו'

דער נביא ישעיה נ' ספרויכט : מ'ך באוט  
זיינן ריקן דאר דען . דיא מ'ך סלוגן . מוז  
זייני וואנגן דען . דיא מ'ך רמויפטן : מ'ך  
באוט זיין מוגיכט דאר . מוז זיינן קיזל  
שטיין . מוז' המבט ניכט פֿרבאורגן פֿיר טאמך  
מוז' ספייכל :

יב וויטיט איר מ'ך וויא זאן האט  
פֿאלטי לייגן ווידר זין מויפֿגיסטעליט . מוז  
איר לייגניש האט ניכט איברמין שטיאן  
וואזן : דארגעגן העריט . וואט דאפֿון  
תהלים לה' ווייטמגיט : עט טרעטן פֿרעפֿל  
לונגן ווידר מ'ך מויף . דיא לייהין מ'ך .  
דאט מ'ך ניכט טולריג בין : זיא טון מ'ך  
מרגיט מוס גוטיט . מ'ך מינט הערליידי  
לו ברינגן : עט דאזן זיך דיא הינקנדי  
ווידר מ'ך :

יג וויטיט איר מ'ך . וויא זין  
פֿילאטוס זוא מופֿט זין דיא זיבן זאל לייגניש  
גיגעבן זינר מונטולד : מ'ך פֿינדי קייני  
טולד זין זיך : דא העריט נון . וואט דער  
נביא ישעיה דאפֿון גיווייטמגיט סימן נג' :  
ער האט ניהאנד מונרעכט גיטאן . מוז' מוז  
קין ביטרוג זין זינק מונדי ערפֿונדן :  
מוז' דארוס נעניט זין ישעיה דען גירעכטן  
קנעכט גאטט :  
יד

פירוש על לוקאס כ"ד פ"ס י"ג וגו' יא

יד וויטיט מיר אויך • ווימ זעהר  
גידולריג ער מין זיינק לייך גיוועסט • ווימ ער  
זומ טטיל גיסוויגן • מונ ניכטט גיאנטווארטטיט  
דמ ער מיוט פֿרקלאגייט פֿאר פילאטוא :  
הערייט • וואס דער נביא ישעיה טפריכט •  
דמ ער גיפלאגייט מונ גימארטרט ווארד •  
טעט ער זיין הונד ניכט אויף • ווימ מין  
לאק • דמז לור טלאכט במנק גיפיהריט ווירד •  
מונ ווימ מין טאף • דמז ערטטוויט פֿאר  
זיינק טעריר מונ זיין הונד ניכט אויף טוט :  
מונ תהלים לה' טפריכט : מיך וואס זיין  
ווימ מין טאויבר • דער ניכט הערייט • מונ  
דער קייני ווירד רעדי מין זיינק הונדי  
המט : מונ מברואל : מיך טוויגי דער  
פֿריירן • מונ וואס מין לייך מין זיך פֿרעטן :  
טו וויטיט מיר • ווימ מין פילאטואס  
המט לאטן גייטן • דמז ער פֿמולר בלוטיגר  
טטריאן גיווען מיבר דען גמנן לייב :  
ער וואר פֿמולר טאערלן מונ קראנקהייט •  
פֿירוואר ער טרוג מווירי קראנקהייט • מונ  
לור מויף זיך מווירי טאערלן • מיר מבר  
( מיר עלענדן בלינדן יהודים ) הילטן מין  
דמפיר • מונ ווען ער פֿון גמט ( מויט  
גמטט רמכי : מונ מין זינד ) גיטלאגן •  
גיפלאגייט •

פירוש על לוקאס כ"ד פ"ס י"ג וגו'

גיסלאגייט • אונ' גיהארטרט ווערן • אכר ער  
איזט אוק מוניר איטיטאט ווילן פרומונדיט •  
אונ' אוק מונר זינדי ווילן לוסלאגן • דיא  
סטראפיי ליגט אויף מיך • אונ' דורך זייני  
וואונדן זיין זיך גיהייליט :

טז האכט איר ניכט גיזעהן • וויא  
זיין פילאטוס הרמויט פיהריטי נאך דער  
גייטלונג • דא ער טרוג זיין פורפֿור קלייד •  
אונ' זייני דארני קרמוני • דא פילאטוס  
זאגט : זעהיט • וועלך זיין זענט : דא  
זאגט פֿאלק טרימי • וועג • וועג זיט דיוק •  
קדייליגי זיין : דארגעגן האלטיט דען נביא  
ישעיה • דער דא ספריכט סימן נג' : עס  
ווערדן זיך פֿיל אן מיך ערגרן • ווילן זייני  
גיסטאלט העטליכר מיזט • דען מונר לייט •  
אונ' זיין אונזעהין • דען דער זענטן קינדר :  
ער האט קייני גיסטאלט נאוך טייני • זיך  
זאכן זיין • אכר דא וואר קייני גיסטאלט •  
דיא אונ' גיפֿאלן העטי : ער וואר דער  
אלר פֿראכטיטטי אונ' אונזערטיטטי • פֿאלזר  
טווערלן אונ' קראנקהייט • ער וואר ווא  
פֿראכט • דאס זאמן דאס אנגיזיכט פֿאר זיך  
פֿרבארג • דארוק האבן זיך יהודים זיין  
ניכטט גימלעטט :

זי האכט



פירוש על לוקאס כ"ד פ"ס י"ג וגו' יב

וה האבט מיר ניכט גיזעהן • וויא  
ער דאז קרייץ לז זיינס טוירי האט וויטן  
זעלבר טראגן : דארגעגן האלטיט דאז  
פארבילדי דעז יצחק • דער דאז האולץ לז  
זיינס אופער אויף דען בערג טראגן אושטי •  
אונט שפראך : פאטר • היר מיזט פייאר  
אונט האולץ לז ברמנד אופער • וואו מיזט  
אבר דאז טעליין : אונט אברהם שפראך :  
זיין זון • דער הער ווירד מיט ערוזעהן זיין  
שמץ לז ברמנד אופער : אונט דא זיך  
אברהם זאגט זאך • זאך ער זיין בעקליין  
זיין דער דאזן העקי האנגן • דאז נאט ער •  
אונט אופערט עט : זעהיט • מיזט דאז ניכט  
דער • דער דיא דאזני קראוני גיטראגן האט :  
יח האבט מיר ניכט גיזעהן • וויא  
זיין דיא ווייבר ביווייטן • דא זימ זיין היין  
אויט פיהריטן • אונט וויא ער זיך אהוואנטי •  
אונט שפראך : מיר טעכטר ירושלים • ווייניט  
ניכט מיבר זיך • זאונדרן מיבר זיך אונט  
זיירי קינדר : דארגעגן האלטיט • וואס  
דער נביא הושע י" ספריכט : מיר בערגי  
פאלט מיבר אונז • אונט מיר היגל דעקיט  
אונז :

יט האבט מיר ניכט גיזעהן • וויא

אמן

פירוש על לוקאס כ"ד פ"ס י"ג וגו'

חמן חין לוויתן לוויתמן איבלטעטרן מוילן  
גיהענקט האט : דארגעגן המלטיט וואס  
דער נביא ישעיה נ"ג ספריכט : ער מוזט  
מונטר דיא איבלטעטר גירעכניט :

כ האבט איר ניכט גיהערט וואס  
ער אס קריילן גירעדט האט מ'זו ער ספרמאך :  
פאטר פארגיב מיין : דא הערן איר וואס  
דער נביא ישעיה גיוויסאגט : ער האט  
פיר דיא איבלטעטר גיבעטן :

כא האבט איר ניכט גיועהן וויא  
דיא קריגטקנעכטי האבן זייני קליידר גיטייליט  
מוז דארום גילמוזט : דא העריט וואס  
דער נביא דוד דאפון גיוויסאגט האט : זיא  
האבן זייני קליידר מונטר זיך גיטייליט  
מוז איבר זיינן דאוק האבן זיא דאן לאזט  
גיוואורפן : תהלים כ"ב :

כב האבט איר ניכט גיהעריט וויא  
גרייליך ער מוזט אס קריילן גילעטטרט מוז  
פארטפאזיט : דא דיא האוכן פריסטער  
ספרמאכן : פאזיט זיך וויא הענגיטט דאס  
דא ביזט דאס גאטט זון ווא סטייגי  
הראכ פאק קריילן : דארגעגן העריט וואס  
תהלים כ"ב וויסאגט : מיך בין מיין וואורט  
מוז קיין הענט מיין טפאזט דער לייטי  
מוז

פירוש על לוקאס כ"ד פ"ס י"ג וגו' יג

מוז סרמכטונג דעו סמולקט • מוז דיא זיך  
נעהן ספמוטן זיין טפערן דאז זמול מוזל •  
מוז טיטלן דען קמוסל: מיטק תהלים ס"ט  
דיא טאמך בריכט זיך זיין הערן • מוז  
קרענקיט זיך • זיך וזמרטי • מוזט זיזמאנד  
זמארט • זכר דא זיזט זיזמאנד • מוז מוזל  
טרויטטר • זכר זיך פנידי קיין:

כג האכט זיך ניכט גיהערט • זיז  
דיא טריפטגילעהרטן טרייזן: ער האט  
גזט פטרזיאט • דער ערלזוי זין זון • לויטט  
עט זין • דען ער האט גיזמגט: זיך זין  
גזסט זון: דמרגעגן העריט זמזט דער  
תהלים כ"ב זויטמגיט: ער קלמגט דעק  
הערן • דער העלפי זיך מויט • מוז ערעטי  
זין • האט ער לזט לז זיך:

כד האכט זיך ניכט גיהערט זמזט  
ער זיט דעק טעכיר לזר רעכטן זמזר  
גירעריט האט: זיזי זיזט דוז זיט זיך  
זיך סמזמריט זיין: דמרגעגן המלטיט דיא  
זיטמזריא זק יוסף • זיז ער זיך קערק  
לזויטן לזויטן גימזנגן למג • זיזי קמק  
זיזר לז עהרן • דער זמזר זמזר גיהענקט:  
כה האכט זיך ניכט דיא גרויטי  
טרעקליכי פניטטריט זן דער זמזן גיזעהן •

זיך

B



פירוש על לוקאס כ"ר פ"ס י"ג ויג'

איש העלון ויטאגיי מול דמו עררבעבן :  
העריט חבר וואט דער נביא יואל ב' דאסען  
זאגט : דיא זאנוי זאל אין פֿינטטרויט מול  
דער זאונד אין בלוט פֿראזנרלט ווערן :  
מול עמוס ח' : לור זעלבן לייט ויל איד דיא  
זאנוי זאט ויטאגיי זאטן מונטרגימן מול דמו  
זאנד זאט העלן טאג זאטן פֿינטטר ווערן :  
כו האבט איר ניכט צין קלעגליך  
יערליך סרייזן זאט קריין גיהערט : האט  
זאבר ניכט עבן דיני ווארט דוד לו פֿאר פֿר  
קינדיגייט . היין גאט . היין גאט . ווארוק  
האטט דזא זיך פֿרזאטן : מול וויא ער זיינס  
פֿאטר זייני זעלי ביפֿיהלייט . דזא זיזט פֿון  
איש גיווייטאגייט איש תהלים ל"א : דא עבן  
דיני ווארט טטימן : אין דיני הענדי  
ביפֿעהל זיך היין גייטט : מול דזא עבן  
דזר פֿטאלק רידיט פֿוק משיח :

כו האבט איר ניכט גיזעהן . וויא  
זיא אין זאט קריין דא ער טפֿראך : זיך  
דירטטייט גיטרענקי האבן זיט גאזן מול  
עטיג : דארגעגן הערייט . וואט תהלים  
ס"ט גיווייטאגייט האט : זיא געבן זיר גאזן  
מול עטיג לו פֿרינקן אין היינס גרויסן  
דורסט :

פירוש על לוקאס כ"ד פ"ס י"ג וגו' יד

כח וויטיט מיר ניכט • וויא ער האט  
מיטן רעז זעלכן טאגיס נאך • דא ער אס  
קריין גיטטאורבן • אכגינאוואן וועררן • אלז  
מיין פֿלוק נאך דעם גיזען • וויא גיטריבן  
שטיאט : מיין גיהענקטר מיזט פֿרפֿלזכט •  
זאל זאל ניכט איבר נאכט אס האולן בלייבן :  
במדבר כ"א : דוד מיזט • פֿון דעם דאז  
גיזען לייגיט • דאס ער מיין פֿלוק וועררן  
זאלטי • אויף דאס ער דען פֿלוק פֿון דען  
זענטן הין וועג נעהוי :

כט וויטיט מיר אויך • וויא דען ביירן  
שעכרן דיא בייני זיין גיבראזכן וואררן •  
דיוק אבר ניכט : דארגעגן האלטיט • וואס  
איך גיזען משה שמות י"ב שטיאט : מיר  
זאלט איך קיין ביין לרברעכן :

ל וויטיט מיר אויך • וויא איך זייני  
זייטי ערעפֿניט מיזט מיט איינס טסער •  
דאראויט בלוט זאל וואסר גיפֿלזוסן : דא  
געגן העריטי • וואס דער נביא זכריה י"ב  
ספֿריכט : זיא וועררן זעהן מיין וועלכן זיא  
גיסטאזכן האבן : וויטיט מיר אויך • דאס  
זאן פֿון דעם אופֿער • זוא מויטר דעם  
טאור גיסלמכטיט • מיין הייליג סקרענגוואסר  
זאלן וואסטי • זאל דאז פֿולק ביטערענגן :

היר

B 2

פירוש על לוקאס כ"ד פ"ס י"ג וגו'

היר חיזט בלוט מונל ומוטר מויט זינר זייטי  
גיפלאוסן :

לא וויטיט מיר מויך \* וויא ער היט  
הענדן מונל פייטן מונט קרייץ גינמגלט ומוזרדן :  
דא העריט \* וואט דער נביא זכריה י"ג מונל  
ישעיה ס"ג זאגט : וואט זיין דאז פיר  
ומוזרדן מין דיינן הענדן : זוא ווירד וואן  
זאגן \* זוא בין מיר גיטלאגן מיס הויז דעריר \*  
זוא מיר ליבן \* מונל מיס תהלים כ"ב : זיח  
האבן הייני הענדי מונל פייסי דורך גראבן \*  
מיר בין מויטגיטיט וויא וואטר \* מלי הייני  
גיבייני האבן זיך לוטרעניט : היין הערן  
חיזט מין היינט ליבי וויא לוטאמולצן וואלט :  
מיר העכטי מלי הייני גיבייני לעהלן \* זיח  
אבר טמוימן מונל זעהן מירי לוטט מן מיר :  
לב האכט מיר ניכט גיזעהן \* וויא  
יוסף פון רמתים מונל ניקודעמוס מין הערליך  
ביגראבן האבן היט טפעלירייח \* מונל מין  
מיינ ניח גראב גילעגט : דמרגעגן העריט \*  
וואט דער נביא ישעיה נ"ג טפריכט : ער  
חיזט ביגראבן וויא מיינ גאטלוזר מונל  
גיטמארבן וויא מיינ רייכר :

לג בידענקיט נון פערנדי וואט דאז  
מוטרדן למק בירייטיט \* דאט מיר מויך  
טוטטרן



פירוש על לוקאס כ"ד פ"ס י"ג וגו' טו

מוטטן טלמכטן היטן. זום ווירד זיכט  
פֿינרן. ווארום עבן מוילן מוטטן דער ישוב  
מיט גיקרייליגייט:

לד עט מוט קיין פֿעהל אק מויטטר  
למק זיין: מיט ניכט דער דאז מונטולריגי  
למק גיוועטט: מול וויא זיר מונור הייזר  
מיט דעק בלוט דעז מויטטר למאט ביטטרייכן  
מיטן. לוק גידעכטיג דעה לייטליכן ערלעזונג:  
אלוזא האט מונ דער מיט זיינס בלוט גלייכטיג  
לור עוויגן ערלעזונג:

לה זעהיט אן דען האוכן פריטטר  
אהרן. זיין מאט וואר מופֿערן. בעטן מול  
זעגן: האט ניכט דער גיקרייליגטי משיח  
דיז פֿרעלייט: ער מיט יוא זעלבסט דאז  
טולר מופֿערן פֿרידי מופֿער מול פֿרזעהן  
מופֿער גיוועטט: מושטי מאן ניכט דעז  
טולר מופֿערט בלוט הינאויט טראגן פֿאר  
דעק טאזר. מול אהרן מושטי עט זיכר דאז  
פֿאלק שפרענגן. מול דאז זעלבי ביטפרענגן.  
מול זאגן: דיז מיט דאז בלוט דעז בונריט:  
זעהיט דיון גיקרייליגטן משיח אן. מוב ער  
ניכט דאז דעכטי פֿרזעהן מופֿערן יוא  
דאז רעכטי טולר מופֿער זייא: דען דער  
נביא ספֿריכט ישעיה נ"ג: ווען ער זיין  
לעבן

פיריש על לוקאס כ"ד פ"ס י"ג ונ"ו

לעבן לוק סולר מוסער גיגעבן המט • וגו' :  
לו וויטיט איר מויך • וואט מושה  
מין דער וויסטן טעט • מלשט ער דיא רמוטי  
עהרני סלמנגי מויעריכטיט • ווער דיא זעלבי  
ווירדי מוועהין • דער זמולטי לעבן : מיוט  
דיור ניכט דיא רעכטי בלוטרמוטי סלמנגי •  
דיא אירראמן גיועהן המט אס המולן המנגן •  
מלו מין פלוק :

לו פון דער מויערסטטהונג : האבט  
איר ניכט גילעון • וואט דער טטמרקי ומן  
שמשוו גיטמן המט • דא מין דיא פלשתים  
גריפן • מין היט קעטן בונרן • מול מין אירי  
פעסטי טטמט ברמכטן • וויא ער טליך מין  
דען במנרן ביו לו היטרנמכט • וויא ער מויך  
טטונר • מול דיא טטריקי מול קעטן לוריסן •  
דיא טמור זילן מויעריטי • מול דיא טמור  
פלילג מויך נמס • מול פיהריט דמו גיעענגניס  
גיעמנגן : מיוט ניכט דיור גיקרייליגטי  
המשיח דער רעכטי שמושן • דער גיסלמפן  
המט מין דען במנרן דעו טויריט • מבר מין  
דער אמורגנרעטי מויערסטמנרן • דאס  
פעסטי הויו דער העליסן פלשתים גיעמנגן  
גיעיהריט • נעמליך דען טויט • מול מין מיבר  
וממנרן • מול ווירר לעבענדיג וממנרן :

לח

פירוש על לוקאס כ"ד פ"ס י"ג וגו' טז

לח בירעוקיט דמו בילרי דעז ערן  
פֿאטרט יוסף וויז מין זייני כרידר פֿרקויפֿטן  
מיס זיין רמוק מויט לאוגן • מין מין דיז  
גרובי ווארפֿן • דארין קיין וואסר • דמו  
האט בירייט דמו גראב דעז הערן : פֿיטק  
וויז יז זיין רמוק וויט בלוט ביטפֿרענגטן  
מוז סיקטן מין זיינק פֿאטרט : וויז ער מויט  
גיפֿענגן מוז גיבונדן גילעגן דרייז יאהר  
מיס גיפֿענגניט • לויטן לויטן פֿראן זינדן  
מוז וויז ער ענדליך מויט דעס גיפֿענגניט  
ערלעזיט • לוק גרויטן הערן גימאכט מוז  
ויט מיינק טיין וויטן זיידן רמוק מוז גילדן  
קעטן גיטהיקט : זעהיט • דיז ישוע דער  
גיקרייליגטי • מויט דער רעכטי יוסף • דער  
נחך דרייזן טאגן האט זאולן ווירר זיך  
ערסטעהן וויט טיין הערליכן פֿרקלערטן לייכי  
לט האבט מיר ניכט גילעזן פֿוק נבייז  
יונה • וויז דען זעלבן דער וואלפֿיט פֿר  
טלוקט האט • דמט ער האט וויטן דרייז  
טאגי מוז נאכט מין דעס באויד דעז  
וואלפֿיטי זיין • מוז וויז מין דערזעלבי האט  
ויטן זעבענדיג ווירר מויט טפֿיימן : זעהיט •  
מוז דיז ניכט דער רעכטי יונה זייז •  
וועלכן דער טויט דרייז טאגי פֿרטלונגן •  
מבר



פירוש על לוקאס כ"ד פ"ס י"ג וי"ג

חבר ענדליך חס רריטן טמגי האט היטן  
וויררוק לעבענדיג הרפמר למטן :  
מ וויא מויך דער נביא דניאל \*  
חוב פער וואלז מין דיא לעוון גרובן גיוואורפן  
דען נאוך לעבענדיג ווירר הרמויט גילמוגן  
מול מיט גמלן רייך דען וואהרן גמט  
אופנבאריט \* מלומ מויך ישוע הנוצרי :  
דמרוק וויא דער גיקריליגטי משיח האט  
היטן לירן מול סטערבן \* וויא מיר דען  
זעלבסט גיועהן האבט \* מלומ הייט מיר  
מויך נון וויטן \* דאט ער האט היטן סון דען  
טויטן מויפערטטעהין \* דמרוק האבן אין  
פרייליך דיא ווייבר מיט גראכי ניכט פונדן :  
טא דען מלומ סטימט גיסריבן \*  
ישעיה כ"ה : מייך וויל דען טויט פריילינגן  
עוויגליך : מול סימן נ"ג : ער מיוט מויט  
דער מנגסט מול גיריכט וועגגיריטן \* ווער  
וויל וויינט לעבנס לענגי מויט רערן : דען  
ער מיוט מויט דעק אמרי דער לעבענדיגן  
וועג גיריטן \* דא ער מוק דער היטימט  
היינט פמלקט גיסלמגיט ווארד : ווען ער  
זיין לעבן לוק טולד מוספר געבן האט \*  
זוא ווירר ער זואון האבן \* מול דיא לענגי  
לעבן \* מול דען הערן פירנעהאן ווירר דורך  
זייני

פירוש על לוקאס כ"ד פ"ס י"ג וגו' יז

זייני האנד פֿאורטגיאן • דארום דאס זייני  
זעלי גימרכייטיט האט • ווירד ער זייני  
לויטט זעהן מוז דיא פֿילי האבן • דארום  
וויל מיר מיס גרויסי אענגילור בייטי געבן •  
מוז ער זאל דיא סטארקן לוס ראויבי האבן •  
אלז זיינן מיברוואונדן :

מב יום ער האט מיטן עבן אס דריטן  
טאג נאך זיינר קרייליגונג אויפֿערסטעהין •  
נאך דעם פֿערבילדי יונד • מוז איר וויטיט  
דאס הייטי דער דריטי טאג זיזט : דא  
העריט • וואס דער נביא הושע ו' ספריכט:  
קוויט • למיט מונו לוס הערן גיאן • ער  
האט מונו לוריסן • ער ווירד מונו מוירך  
ווירד היילן • ער האט מונו גיטלחגן • ער  
ווירד מונו מוירך ווירד לעבענדיג אמבן נאך  
לוייאן טאגן • ער ווירד מונו ווירד מוירך  
דיכטן אס דריטן טאגיי דאס איר פֿאר מיס  
לעבן ווערן : ער ווירד הרפֿאר ברעכֿן  
וויא דיא סיני מאורגנרעטי • מוז וויא זיין  
טהאו • דער דאז לאנד ביפֿייכטיט : יוא  
דער טויט האט אן ניכט פֿראמוכט לו  
ביהאלטן • דען זוא ספריכט דער נביא  
הושע י"ג : מיר וויל זיא מויט דער העלן  
פרלויין • מוז פֿוק טוירי ערעטן : טויט •

מיר

B 5

פידוש על לוקאס כ"ד פ"ס י"ג וגו'

איך וויל דיר מיין גיפֿט זיין . העלי . איך  
וויל דיר מיני פעסטלענץ זיין :

מג יום . מוב ער וואוול האט מיטן  
סטערבן מיניס זאם סרעקליכֿן טויריט . וויא  
איך גיזעהן האבט . זאם ווירד מין דמוך  
גאט ווירד זעהר הערליך אמכֿן . דען זאם  
ווייטאגט דער תהלים ח' : דאס ווירטט  
מין למטן מיני קלייני לייט פֿון גאט פֿרלמטן  
זיין . מבר מיט עהרן אונל טאוק ווירטט דאס  
מין קרענין . דאס ווירטט מין לוס הערן אמכֿן  
מיבר דינר הענדי ווערק . אליס האטט דאס  
אונטר זיני פֿיטי גיטמן :

מר יום זיין לייב האט ניכט מיטן  
איך גראכני פֿרווען . וויא דער תהלים ט"ז  
ספריכט : דאס ווירטט מיני זעלי ניכט  
מין דער העלי למטן . אונל ניכט לוגעבן .  
דאס דיין הייליגר פֿרוועזי :

מה יום ער אונט דיני זיני אופערטטעהונג  
דער גאלן וועלט פֿרקנירגן למטן . וויא  
דער תהלים כ"ב ווייטאגט : איך וויל ריין  
נאמן פֿרעדיגן מיין ברירן . איך וויל ריך  
מין דער גימיני ריהאן : יום האבט איך ניכט  
גילעזן . וואס דער תהלים ק"י ווייטאגט :  
ער ווירד טרינקן פֿוס באך מויל דעס וועגי .  
דמרוק



פירוש על לוקאס כ"ד פ"ס י"ג וגו' יח

דמרוק ווירד ער זיין הויפט עופמור העבן:  
יום וואס דער תהלים קי"ח ווייסמאגט: וואן  
סטויטיט זיך. דאס איך פֿמאן זאל. זאב  
דער הער הילפֿט זיר: וואן זינגט זיט  
פֿריידן מין דען היטן דער גירעכֿטן. דיז  
רעכֿטי האנד דעז הערן מיזט ערהעהיט \*  
זאל ביהעלט דען זיג: זיך וועררי ניכֿט  
סטערבן. דאז מיזט. דאס איך עוויג אין  
דעם טוירי בלייבי. זאונדערן לעבן. זאל דעם  
הערן ווערק פֿרקנידיגן:

מו דמרוק. זיבן בריררי ערגירט  
מיך ניכֿט זוא הארט אן זינק טוירי. זיך  
למטיט מיך ניכֿט וזאונדערן. דאס אין דיז  
זיכֿר איך גראבי ניכֿט פֿונדן האבן. דען  
פר זאל לעבן אין עוויגקייט. זאל מיין עוויג  
רייך האבן. זאל דיז נביאים גיווייסמאגט  
האבן: זאל נון. זייל זיר ניכֿט ווייטער וזאוליט  
דען גען אמאוס. זאונדערן זיכֿר נאכֿט אין ריוק  
פֿעלקן בלייבן. זוא וויל איך זיך הייט דער  
גמדרן גאטט ביפֿעהאן. איך וויל נאך מיין  
זעניג פֿירדר גיאן. זיר זעגט נון דער  
זאכי בעטר נאך רענקן. זאב ניכֿט דער  
גיכֿרייגטי ישוע הנוצי דער משיח זימ:

מו דאז מיזט נון דאז ערשטי סטיק  
דמרוק

פירוש על לוקאס כ"ד פ"ס י"ג וגו'

דארמאיש איר לערנן זמליט : דאס דאזלין  
אונ' ענדי דער טריפט זייא המשיח • אפוטטן  
גייטיכט י' עון דיוק ליגן מלי נביאים •  
דאס מין זיינק נאמן • מלי • דיא מן מין  
גלייבן • פרגעכונג דער זינרן האבן זמולן :  
יוחנן כ' : דיו מיזט גיסריבן • דאס איר  
גלייביטי ישוע זייא המשיח דער זון גחטט •  
אונ' דאס איר דורך דען גלמזיבן דאז לעבן  
האביט מין זיינק נאמן :

מח דער אנדרי טייל : עון דער  
פֿרוכט דויס גיטפערעכט : דיא ערשטי  
פֿרוכט : המשיח בלייביט גערני ביא אונז :  
יא אבר ספרמאכן : אך ברודר • איר  
האבן דיק איט פֿרוואונדרונג אונ' איט  
ברענונרן הערלן הערין דיא טריפט מויטלעגן •  
אך בלייב ביא אונז • דער אבנה פֿעליט  
הרמיין • דיא זאני וויל יוא אונטר גימן :  
איר וואולן מין ביולין איט מין אנדר עטן •  
אונ' דיק דאפון אייטר הערין : ליבד טומי  
אונט דין גיפמאן • אונ' זייא אונזר גחטט •  
דוא קאנטט דאך יוא ניכט פֿיל ווייטר הייטי  
קואן : דאז מיזט דער גייטליכי הונג  
נאך דעק משיח דורך דיט גיטפערעך מין דען  
תלמידים ערוועקיטי סיראך ג' : ווער עון  
איר

פירוש על לוקאס כ"ד פ"ס י"ג וגו' יש

חיר מיטיט • דען הוגרט חיר נאך חיר •  
אונ' ווער עון חיר טרינקיט • דען דירסטיט  
חיר נאך חיר : וואס מיזט דאך זעליגרט •  
דען המשיח בייז אונז האבן : אונ' וואס  
מיזט אונזעליגרט • דען המשיח ניכט האבן :  
חיר האבן אין אבר מיס ווארט : שמות כ'  
פתי י"ח • יוחנן י"ד אונ' יוחנן י"ז :

מט דיז אנדריי פֿרוכט : המשיח מיטיט  
איט מיין • זעגניט מיין חירי ספייז • אונ'  
זירד דארוך זעלבר חירי ספייז : וואס  
אונ' דער פֿרואי וואנדרט ברודר טון : ער  
לעסט זיך האלטן • זעליט זיך איט מיין לו  
טיט • אונ' זיך • ער ביגיניט זיך מיבר עמנט  
עטוואס מנדרט לו גיבערן • נעאלך אלז  
מיין הער • דען ער נאס דאז ברויט אונ'  
דמניקט • וויז ער לופער גיפֿלעגייט • איט  
אונדעליכן מנדעכטיגן ווארטן • אונ' פֿעהיט  
אן דאז ברויט לו ברעכן • מויל מיני  
אונדעליכי ארט אונ' ווייז • וויז אונטט  
ניחמד האט טון קעגן : אלזאז מיזט חיר  
מיט אבלונעהאן מיני אונדעליכי פֿרוכט  
דען גייטליכן גיספֿדעליט איט המשיח •  
דאט ער זעלבסט אונדרי ספייז ווירד •  
דאז מיזט • דאז רעכטי ברויט דען לעבנס •



פירוש על לוקאס כ"ד פ"ס י"ג וגו'

דאז היזל ברויט יוחנן ו' : דאז גיטיכט  
דורכט ווארט דען המשיח זיך לוס  
ווארט אונ דאז ווארט לוס ברויט דען  
לעבנס לוס רעכטן היזל ברויט דארום  
פיל דאז היזל ברויט ניכט אס יהודים שבת  
אן לו דייטן אס רעכטן שבת ווען איר  
אונזן גייטליכן שבת אים הערלן המלטן  
זא וויל אונז גאט אים אונטערבליכן ברויט  
טפיון אונ זעלבסט אונזר זעלן ברויט זיין :  
ב דאז דרייט פרוכט דרויט גיטסרעכט  
אזט : דאז ערקענטניס המשיח : דאז  
ווערן דען תלמידים דאז מויגן אויפגיטאן  
אונ קען אין זעהן אין וון אים אנדרן  
מויגן אין אונ קען אין גיוויט אונ ספרעכן :  
אך הער ביזט דאז עס דאך זעלבסט :  
דא פראווינדיט ער פאר אירן מויגן ענטליכט  
זיך אירס גיזיכט : נאך לוויאזלייא רעכט  
האט דער לייב המשיח דיני הערליכקייט :  
ערסטליך וועגן דער אינוואנינדן גאטהייט  
אנדערט וועגן זינר פראקלערונג דען  
פראקלערטי לייבר וועגן זיך זעהן למטן  
אנדער ניכט וויאז מויך דאז לייבר דער  
הייליגן דאז אים און אויפערסטאנדן  
פילן ערטיקן זיין אבר ניכט אלן : דען  
ערסטליך

פירוש על לוקאס כ"ד פ"ס י"ג ו'ג' כ

ערשטליך זום וואר דיז פֿרסווינדן • מורר וויא  
דער טעקסט זאגט • ער ווארר מונויכטבאר •  
מייני מייגוסטשעט געטליכר הערליכקייט • אין  
אין וואר דיא פֿילי דער גאטהייט לייבהעטיג •  
דא הער דיא מלטן רען לייב המשיח נען  
געטליך • דורך וועלכי געטליכי הערליכקייט  
ער זיין הייליגן לייב פֿאר מלן הענטליכן  
מויגן פֿרבערגן קאן • מול ביהעלט דאוך  
גלייך וואו מיינן וואהרן ווענרליכן הענטליכן  
לייב אין עוויגקייט : דערוועגן זאגן דיא  
תלמידים : מך פֿט מוזט דער הער • עט  
מוזט דער הער • דער מוזט מונו ערשינן •  
קואט זאסיט מונו דיז פֿריידי לו ירושלים  
דען מילסן פֿרקנידיגן :

נא דאמאיל פֿמוזגט דיא פֿירטי  
פֿרוכט דיזט גיטפֿרעכט : פֿריידי מול  
ליבי : שטימן דעמאך מויל • פֿרגעאן עטן  
מול טרינקן • יוא דער וועלט • (דען המשיח  
מופֿנבאריט ווירר • מול אין דען ער לעביט •  
פֿרגעטן דער וועלט • מאן ווירר ניכט פֿיל  
פֿון דער וועלט פֿינדן ביא דען • אין  
וועלכן המשיח רעכט לעביט) מול מילין  
ווירר אין דיא שטאט • מול פֿינדן דיא מילפֿי  
פֿרומאליט • לו דען שפֿרעכן זימ : איר האבן  
דען

פירוש על לוקאס כ"ד פ"ס י"ג ויג'

דען הערן גיזעהן • ער מיזט וויט מונו נאך  
אמאוס גמאגן • האט מונו מויל דעס וועג  
דיא גמאלי סריפט מויסגלעגט • וויא ער  
האט לירן • סטערבן מול מויערסטמאן  
מיטן • יוא ער האט וויט מונו געטן • איר  
האבן מין מן דער דמקומאונג מול מן ברויט  
ברעכן ערקמנט: דארמאיל זאגן דיא אנדרן:  
מייא פרייליך • ער מיזט ווארהאפטטיג  
מויערסטמאן • מול מיזט שמעון ערטיגן •  
שמעון האסט דוא מין ניכט מויל גיזעהן:  
יוא פרייליך • זאגט שמעון • ער מיזט איר  
מול יוחנן מויל ערטיגן: מול דא זיא מלווא  
דערן • קעמט ישוע • מול טריט מיטן מיין •  
מול ספריכט: פרידי זיא וויט מייל: דא  
ווארדן זיא פראוה • דאט זיא דען הערן  
זעהן • מול ווערדן דיא פרוועלקטן בליהליין  
ווידר פריט מול לעבענדיג: ווער וואולטי  
דמוך ניכט פלעליך זיין מיבר זאולכס זיג  
מול טריואסה זייניט זיגיס פירסטן: וויא  
האט דער הער מן הייליגן מואטר טאג  
מליט ווידר ערפריימט • דאן מין זייר  
פמסימאן טראויריג וואר • עס מיזט יוא  
דורך דיא מויערסטטהונג חמשיח מליט  
פון מונו גינמאון • דאן מונו מויל דעס האמלי  
למג



פירוש על לוקאס כ"ד פ"ס י"ג וגו' כא

למג' זינדיי טויט • טייפֿל • העלי • פֿלוק •  
מוז' מין גירעכטיגקייט • לעבן • זעגן מוז'  
זעליגקייט פֿרוומנדלט : לופמר המט ומן  
דען טרמזיריגן תהלים כ"ב גיוונגן • נון זינגן  
זיר דען פֿרעליכן תהלים קי"ח פֿוס זיג דעז  
הערן : לופמר וומר מיין מרזיט לעזליין  
מוטר דען וועלפֿן • הייט מיזט ער לוס  
סטארקן לעוון וומורדן פֿוס שטמק יהידרה •  
דער מיברוומונרן המט : מין זינק ליידן •  
זאגט פֿילאשוס • זעהיט • וועלך מיין מענט •  
הייטי זאגן זיר : זעהיט • דאז מיזט מונר  
גמט • מויט דעס תהלים קי"ח : דער הער  
מיזט גמט • מוז' ווירד מונז ערלייכטן :  
נב לעליך מיזט דיו שטיק פֿון דער  
פֿרובֿט דויזט גיטפֿרעכט מיין טפיגל מוז'  
בילד דעז עוויגן לעבנט : דען (א) זוז  
ווירד דאזיין מיין עוויג גיטפֿרעך זייט דעס  
הערן : (ב) זוז וועררן זיר זין בייא דעס  
הערן מזילייט : (ג) זוז וועררן זיר זייט  
דעס הערן עטן מוז' טרינקן מין זינק רייך •  
זיבר זינק טיט • מונטטערבליכי פֿריידי  
המבן : (ד) זוז וועררן זיר דען הערן  
פֿולקעזליך ערקענן • גלייך וויא זיר פֿון  
מיס ערקמוט זין : (ה) דאז ווירד דען  
דיח

פירוש על לוקאס כ"ד פ"ס י"ג וצ"ו

דיא פריירי היט אלן מויטערוועהלטן אנגעדין:  
נג דמו איזט נון דמו גיטפרעך לו  
אמאוס \* דארמויט זמולייט מיר לערן  
פֿרסטמאן: (א) דמו ווארט דעו הערן \*  
וואו מיר לווימאן מורד ררייח מין היינק נאמן  
פֿרוואליט זיין \* דא בין מיר היטן מונטר  
מין: מתי י"ח: (ב) וויא זמן דען הערן  
ישוע מויט דער טריפט וואס ערקענן לערן \*  
יוחנן ה': זוליט מין דער טריפט \* דען דיא  
מייסט \* דיא פֿון מיר לייגט \* וגו': מונ  
דאט דער גיקרילייגטי ישוע דער וואהרי  
משיח זייא \* דאט דיא גמלי טריפט מין  
מיק ערפֿיליט זייא \* מונ דיא גמלי טריפט  
היט פֿיגורן מויל מין לייגט \* מונ מויט  
זמולכיס גיטריבן \* דאט מיר גלייביט \* ישוע  
זייא המשיח דער משיח \* מונ דאט מיר  
מין זיינק נאמן דמו עוויגי לעבן האבט:  
(ג) לערניט היא \* וויא דער הייליגי טויט  
מונ מויפֿערסטעהונג המשיח מין דער  
גמלן וועלט היט גיפֿרעדיגט ווערדן \* נאך  
דער וויסמאגונג דעו תהלים כ"ב \* רמאייט  
מיר מויל ביסליטן וואלן: מיר וויל דיינן  
נאמן פֿרעדיגן היינן ברירדן \* מיר וויל ריך  
מין דער גימייני ריהאן: דיהייט דען  
הערן

פירוש על לוקאס כ"ד פ"ס י"ג זג' כב

הערן מ'זי דיא מיר אין פֿירכטיט \* עס  
עהרי אין מ'זר זמאי יעקב \* מ'זל פֿאר מיס  
טימאי זיך מ'זר זמאי ישראל : דען ער האט  
ניכט פֿרמכטיט נאך פֿרמאעהייט דאז עלענד  
דער מדון \* מ'זל דא ער לז מיס טרימאי \*  
העריט ערס : זיך וול מיך פֿרייזן אין  
דער גרויסן גימייני \* מיך וול זייני גיליברי  
בילמהן פֿיר דען דיא זיך פֿירכטן : דיא  
עלענדן זמ'זן עסן \* דאס זיא זמט ווערדן \*  
מ'זל דיא נאך דעס הערן פֿרמ'זן \* ווערדן מיס  
פֿרייזן \* מ'זער הערן זמ'זל עוויגליך לעבן :  
עס זועררי גירמכט מ'זר וועלט ענדיי דאס  
זיא זיך ל'ס הערן ביקעהדן \* (לז דיזס  
גיקריליגטן ישוע) מ'זל פֿאר מיס זונבעטן  
מ'זי גיסלעכטי דער גוים \* דען ער האט  
מ'זין רייך מ'זל העדטיט זונטר דען גוים :  
מ'זי פֿעטן מ'זיל ערדן \* דאז מ'זט גיוואלטיג  
קיניגרייך \* ווערדן קאזאן מ'זל זונבעטן \* פֿאר  
מיס ווערדן קנימיי בייגן \* דיא זוא מיס  
פֿטמייבי ליגן \* דאז מ'זט \* דיא בוספֿערטיגן  
הערל'ן \* מ'זל דיא זוא קיארליך לעבן \* דאז  
מ'זט \* דיא טרמאדיגן זעלן : ער זיירד  
מ'זיין זמ'זן המבן \* דער מיס דיניט \* פֿוס  
הערן זיירד אמן פֿדקיניגן לז קינריס קינד :  
(זעהיט)



פירוש על לוקאס כ"ד פ"ס י"ג וגו'

(ועהיט מירט • דאט דיא פּרעדיגט פֿון  
דעס גיקרייניגטן משיח ווירד בלייבן ביו  
פון יונגסטן טאג :) זיא ווערדן קאוואן •  
אונ' זייני גידעכטיגקייט פּרעדיגן : וועס :  
דעס פֿמלק דאז נאוך גיבאורן ווירד :  
העריט מירט • דאט אונזירי נאכקוואן • דיא  
נאך אונז זאולן גיבאורין ווערדן • דען ווירד  
דאז אונך גיפּרעדיגט ווערדן • דאט ערש  
טוט • רעד הער האטט גיטאן • עט

איזט גאטט ווערק : מיס זיא

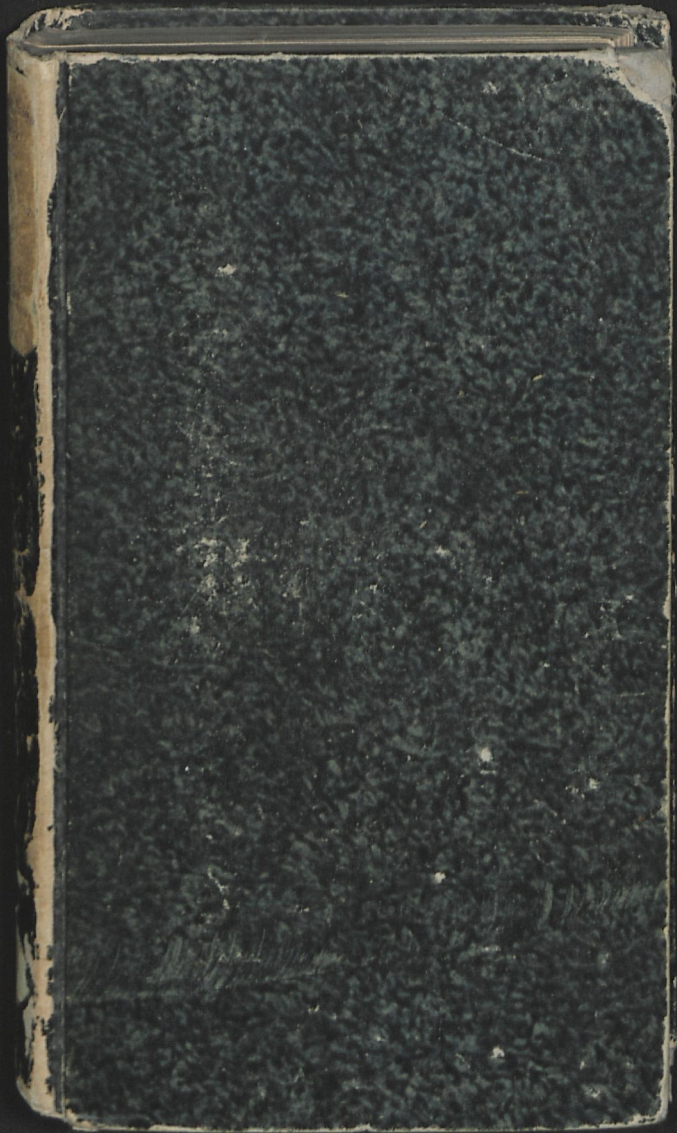
עהרי אונ' אמלכט אין

עוויגקייט •

אמין :



Nf. 1.







JO. ARNDII

# EXPLICATIO

LUCÆ XXIV. 13-35.

GERMANICE

LITTERIS

JUDAICOGERMANICIS.

EDIDIT

D. JO. HENR. CALLENBERG

Theol. & Phil. Prof. Ord.

HALAE

In Typographia Institutii Judaici

MDCCLXII.

Farbkarte #13

Blue

Cyan

Green

Yellow

Red

Magenta

White

3/Color

Black

B.I.G.

